

25.11.2005

15/4/05

Beslutsfattare: Biträdande justitieombudsman Jukka Lindstedt

Föredragande: Justitieombudsmannasekreterare Mikko Sarja

SPRÅKET I SAMBAND MED TRAFIKÖVERVAKNING

1 KLAGOMÅL

I sitt brev 3.1.2005 kritiserar klaganden Åbopolisens agerande. Hon uppger att en polispatrull 16.12.2004 i samband med trafikövervakning bröt mot språklagen då den inte beaktade hennes önskemål att få använda svenska.

- - -

3 AVGÖRANDE

Grundlagens 17 § tryggar vars och ens rätt till eget språk och egen kultur samt rätten att hos myndigheter i egen sak använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska.

I det aktuella fallet var det fråga om ett straffanspråk som meddelades i samband med trafikövervakning. Enligt 5 § i lagen om strafforderförfarande skall innan straffanspråk framställs göras en summarisk förundersökning enligt 44 § förundersökningslagen. I förundersökningslagens 37 § föreskrivs om vilket språk som skall användas vid förundersökning – inklusive summarisk förundersökning. Enligt paragrafens 1 mom. har den som förhörs i förundersökning rätt att använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska, enligt vad som bestäms i språklagens 10 och 18 §. Enligt samma lagrum skall förundersökningsmyndigheten ombesörja tolkning eller på statens bekostnad skaffa en tolk, om myndigheten inte enligt språklagen behöver använda den misstänktes språk.

Enligt språklagens 10 § har var och en rätt att använda finska eller svenska i kontakter med statliga myndigheter och tvåspråkiga kommunala myndigheter. I språklagens 18 § föreskrivs om rätten till tolkning.

Diskussionen med klaganden förefaller ha inletts på finska, eftersom polismännen inte ännu i detta skede kunde veta att hon önskade använda svenska. Situationen blev emellertid en annan senast i det skedet då klaganden i samband med att straffanspråket delgavs fick frågor på finska och hon framförde sin önskan att använda svenska.

Jag konstaterar för det första att klaganden i första hand hade rätt att använda sitt svenska modersmål då polisen stannat henne och delgav straffanspråket. Att de språkliga rättigheterna förverkligas är särskilt viktigt i situationer av detta slag, där det är fråga om huruvida en person har gjort sig skyldig till en straffbar handling. Myndigheterna skall självant se till att individens språkliga rättigheter förverkligas i praktiken. Det är fråga om det allmännas skyldighet att i enlighet med grundlagens 22 § se till att de grundläggande rättigheterna tillgodoses.

Av 6 § i statsrådets förordning om den språkliga indelningen av ämbetsdistrikt och självstyrelseområden under åren 2003? 2012, av 16 a § 2 mom. i polisförvaltningsförordningen samt av förordningen om verkställighet av lagen angående den språkkunskap som skall av statstjänsteman fordras, följer att i ett tvåspråkigt härad som Åbo där flertalet av invånarna är finskspråkiga skulle polismännen och måste även i fortsättningen besitta nöjaktig förmåga att i tal och skrift använda svenska, när de innehar tjänster som inte förutsätter högskoleexamen.

Polismännen medger i sina utredningar att deras språkkunskaper inte räckte till för att sköta ärendet på klagandens modersmål. På basis av vad som utretts i ärendet finner jag ingen anledning att betvivla att polismännen strävat efter att sköta ärendet efter bästa förmåga. Enligt min åsikt är det emellertid uppenbart att Heinonens grundläggande språkliga rättigheter enligt grundlagens 17 § i praktiken inte har blivit vederbörligen tillgodosedda.

Även om klagandens språkliga rättigheter i praktiken hade kunnat tillgodoses också på det sätt som anförs i polisinsrättningens yttrande, genom att tillkalla en tolk eller genom att köra till polisinsrättningen i Åbo, anser jag att situationen var problematisk på ett allmänt plan. Strafforderförfarandet i samband med trafikövervakning är flexibelt och summariskt till sin karaktär. Med denna utgångspunkt är det sålunda en oproportionerlig åtgärd att tillkalla en tolk eller att kräva att misstänkte, såsom föreslagits i detta fall, skulle köra till polisinsrättningen där svensk service hade varit tillgänglig. Ett sådant förfarande kunde i praktiken leda till att den misstänkte för att slippa besväret, till följd av polisens otillräckliga språkkunskaper de facto skulle bli tvungen att avstå från sina språkliga rättigheter eller samtycka till behandling av ärendet på ett annat språk än sitt modersmål. Sålunda skulle den misstänktes språkval inte vara fritt från påverkan av yttre faktorer.

Frågan är också problematisk med avseende på jämlikhetsbestämmelsen i grundlagens 6 §, dvs. om medborgarna av språkliga orsaker blir särbehandlade i samband med trafikövervakning.

Polismän borde ha tillräckliga språkkunskaper också för trafikövervakningsuppgifter. Det finns emellertid individuella skillnader i förmågan att tillägna sig språk och det är inte justitieombudsmannens sak att i ett skriftligt klagomålsförfarande bedöma enskilda tjänstemäns språkkunskaper. Jag anser det emellertid vara bra att polisinsrättningen i sitt yttrande meddelar att den strävar

efter att förbättra den svenska servicen inte bara genom kommande rekrytering utan även genom att anordna språkkurser för att förbättra kunskaperna i det svenska språket för den nuvarande personalen. Det är enligt min åsikt också fråga om att inom organisationen organisera arbetsuppgifterna på ett sådant sätt att medborgarnas språkliga rättigheter tryggas.

Klaganden uttrycker också missnöje över att polisen bedömde hennes språkkunskaper. Hon uppger att efter att hon börjat tala svenska hade den ene polismannen konstaterat "Kyllä sinä äsken vaan osait hyvin suomea!" ("Nyss talade du nog bra finska!"). I de inkomna utredningarna tar man inte ställning till detta yttrande.

Även om det på grundvalen av det föreliggande materialet inte är möjligt att närmare ta ställning till händelseförloppet i de avseenden som nämns ovan konstaterar jag på ett allmänt plan att det inte är polisens sak att bedöma någons språkkunskaper i syfte att styra dennes val av språk i en riktning som polisen önskar. Även om en person de facto kan både finska och svenska står det henne fritt att välja vilketdera språket hon vill använda.

4

ÅTGÄRDER

Jag meddelar för kännedom polisinrättningen i Åbo härad som min uppfattning att polismännens förfarande var felaktigt, genom att sända polischefen en kopia av detta beslut.

Bemötandets bilaga returneras härmed till klaganden.